Selçuk Üniversitesi

İLÂHİYÂT FAKÜLTESİ DERGİSİ

2000

X. Sayı

Hakemli Dergi

S.Ü. İLAHİYAT FAK. KÜTÜPHANESİ

Konya 2000

FAKÜLTE YAYIN KURULU

Başkan
Prof Dr. Mehmet AYDIN

Sekreterya
Yrd. Doç. Dr. Galip ATASAĞUN

Yayına Hazırlayanlar
Muhittin OKUMUŞLAR
Muhammet TAŞA

ISSN 1300-5057

Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

ofset hazırlık-baskı-cilt
SEBAT OFSET MATBAACILIK
Tel: 0.332.3420153 - 3420154
www.sebat.com sebat@sebat.com

HIRİSTİYANLIĞIN TANITIMI, YORUMU ve KURUMSALLAŞMASINDA SEMBOLLERİN YERİ

*Yrd. Doç. Dr. Galip ATASAĞUN**

Öncelikle, Sembol, Sembolizm ve dolayısıyla Dînî Sembol ve Dînî Sembolizm'den bahsetmek yerinde olacaktır.

Sembol, sembolün kullanılışı ve sembolizm konusunda antropoloğlar, edebiyat eleştirmenleri, psikologlar, sanat tarihçileri, ilâhiyatçılar ve filozoflar tarafında öylesine farklı tarifler yapılmış ve öylesine sofistike kuramlar geliştirilmiştir ki, bunları birbirleriyle bağdaştırmak neredeyse mümkün görünmemektedir. Şimdi yapılan sembol tariflerinden birkaçını verelim:

"Remiz, alem, misal, timsâl ve âlâmet karşılığında kullanılan Sembol; duyu organlarıyla idraki imkansız herhangi bir şeyi, tabiî bir münasebet yoluyla hatıra getiren veya belirten her türlü müşahhas şey yahut işarettir".(1)

"Sembol; kendisinden başka bir realiteye dikkat çeken, birşeyin yerine geçen veya onu tasvir eden bir nesne, bir fiil veya insanlar tarafından yapılmış herhangi bir işarettir"(2).

"Sembol, açıklanamazın ifade biçimidir"(3).

"İnsan düşüncesinde görünemeyen bazı şeyleri, onunla ilişkisi nisbetinde görülebilir bir şekilde tasvir eden şeylere sembol denir"(4).

"Duygularla algılanamayan şeyleri, algılanabilir bir hale getiren somut şeylere veya işaretlere sembol denir"(5).

---

* S.Ü.İlâhiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

(1) Rıza Kardaş, "Senbol", Türk Ansiklopedisi (I-XXXIII), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1980, XXVIII/417; Yeni Türk Ansiklopedisi (I-XII), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1985, IX/3495, "Sembol" maddesi.

(2) Benjamin Franklin Kimpel, The Symbols of Religious Faith, New York, 1954, s. 132; John R. Hinnells, The Penguin Dictionary of Religions, İngiltere, 1984, s. 316, "Symbol" maddesi; Edwyn Bevan, Sembolism and Belief, London-Glasgow, 1962, s. 244.

(3) Sadık Kılıç, İslâm'da Sembolik Dil, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995, s. 56.

(4) William Benton, "Symbol", Encyclopedia Britannica (I-XXIII), Chicago-London, 1965, XXI/701.

(5) Belkıs Temren, Tasavvuf Düşüncesinde Demokrasi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s. 88.

"Hazır olmayan veya idrakî imkansız bulunan herhangi birşeyi, tabiî bir nisbetle zihne davet eden her şahsî alâmete sembol denildiği gibi, aslî amellere, itikadların düsturlarına ve dinî kanunlara da sembol denilmiştir"[6].

"Sembol, bazı şeylerin bilinmesini sağlayan, görünür işaretlerdir"[7].

Genel olarak yapılan bu tariflerin dışında sembol terimi, Hıristiyanlık'ta dini inancın gerçeklerini tasvir işleminde, resmi ve yetkili bir ifade olarak kullanılmıştır. Özellikle "Symbol" Hıristiyanlık'ta din değiştiren bir kimse tarafından vaftiz esnasında okunan amentü veya iman ikrarına hasredilmiştir. Bu şekliyle "Havari Amentüsü" olarak bilinen iman ikrarı, "Havarilerin Sembolü" olarak da isimlendirilmiştir [8].

Sembol, şüphesiz bir kültür ortamında belli bir duygu, eylem veya tutumu gösteren bir unsur, bir deyim, bir sistem, bir nesne veya bir ferttir. Sembol, bilinen bir şekil ile, onun sembolleştirdiği nesne arasında tabiî ve itibârî olmayan benzetmeye dayanan bir tekabül fikrini gerekli kılar. Bir başka deyişle sembol, bir nesneye veya ruhî bir unsura eklenen hissedilir bir tasavvurdur [9].

Obje ve objeleri simgeleyen bir işaret olarak sembol, dinî fikirler ve dinî fenomenlerle olan bir birlik ve benzeyişlerinden dolayı bu dinî fikir ve fenomenleri düşünmek[10] ve dünyada görülmeyen şeyleri anlatmak için kullanılır.

Gustaw Menshing'e (M.S. 1901-1978) göre herşey sembol olabilir, ama hiçbir şey kendiliğinden sembol olamaz. Sembol, bir insanın yahut bir cemiyetin tesis ettiği bir şeydir. Her sembolün iki unsuru vardır ki, onlardan biri; sembolleştirilen veya sembol olarak kabul edilen madde, ötekisi de bu maddenin temsil ettiği mânevi hakikattir. Bu iki unsurun işbirliğinden dolayı ortaya çıkan sembol, hayatın her sahasına ait olabilir. Menshing, her sembolün dile getirdiği bir hakikatin olduğunu söyleyerek, sembolün, temsil ettiği hakikat ile karıştırılmaması gerektiğini ısrarla belirtmektedir[11]. Şayet buna dikkat

(6) Mustafa Namık Çankı, Büyük Felsefe Lugatı (I-II), Nebioğlu Matbaacılık, İstanbul, 1958, III/277, "Sembol" maddesi.

(7) E. Royston Pike, Encyclopedia of Religion and Religions, London, 1951, s. 366, "Symbol" maddesi.

(8) Raymond William Firth, Symbols Public and Private, London, 1973, s. 47; Grolier Universal Encyclopedia, New York, 1971, XVIII/278, "Symbol" maddesi; John R. Hinnels, a.g.e., s. 316, "Symbol" maddesi.

(9) Rıza Kardaş, "Senbol", Türk Ansiklopedisi (I-XXXIII), XXVIII/417.

(10) E.T. Merrill, "Symbols Religious", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer Mathews-Gerald Birney Smith, London, 1921, s. 433.

(11) Anmemarie Schimmel, "Dinde Sembolün Fonksiyonu Nedir?", A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1954, Cilt: III, Sayı: 3-4, s. 68.

edilmezse, sembol kendi mahiyetini kaybeder ve dile getirdiği gerçek hakikat de gizlenmiş olur.

Sembolün yapılan bu tariflerinden sonra Sembolizmi de şu şekilde tarif edebiliriz:

Sembolizm, birşeyi sembolü aracılığıyla anlatma veya göstermedir, yahut bir takım eylem veyahut duyguya sembolik fonksiyon verilmesi işidir[12]. Bir başka tarifte ise, Sembolizm; sembollerle anlatma işlemi veya anlatım aracı olarak sembolleri kullanma; vakıaları yorumlamaya ve inançları dile getirmeye yarayan semboller sistemidir[13].

Dinî sembole gelince; Dinî semboller, dinî aksiyonlar hatta dinî duygularla da ilgilidir. İnsanlar dinî sembolleri, dinî gelenekten ve zengin fantazi hayatlarından çıkan ibâdet maksadıyla kullanırlar[14].

Dinî semboller, çok daha kompleks gerçekleri, dolaylı yollardan anlatarak kesin olarak tanımlanmasına rehberlik eder. Yine dinî semboller, bizim bazı olayları bir kalıp içerisine sokmamızı ve onu gördüğümüzde o olayı hatırlamamızı sağlar[15]. Meselâ Hıristiyanlar için haç, bu çeşit bir semboldür.

Tarihe baktığımızda dinî anlatımda her zaman sembollerin yaygın olarak kullanıldığını görürüz. Sembolizm insanlığın dinî hayatında önemli bir rol oynamaktadır; dünya semboller sayesinde saydam hale gelmekte, aşkınlığı gösterilebilir olmaktadır.

İnsanın dikkatini, hayatının en yüksek belirleyicisi olarak saygı duyduğu realiteye yönelten bir sembol dini yönden önemlidir. Bu yüzden bir dinî sembolün fonksiyonu onun dini anlamıdır, O, insanın en büyük bağımlılığını onayladığı realiteye, insanın hürmetkâr dikkatini yöneltmektedir. Bundan dolayı dini yönden önemli bir sembolü neyin oluşturduğuna dair fiziksel ölçüler yoktur. Herhangi bir objenin dini önemi; varoluş düzeninde en üstün olarak itibar ettiği realiteye gösterdiği fonksiyondu[16]. Yani aşkın olan varlığa karşı, insanda bir saygı ve sevgi uyandıran, itaati hatırlatan herhangi bir şey dinî sembol olarak kabul edilir.

---

(12) Yeni Türk Ansiklopedisi (I-XII), IX/3495, "Sembolizm" maddesi.

(13) Belkıs Temren, a.g.e., s. 88; Rıza Kardaş, "Senbolizm", Türk Ansiklopedisi (I-XXXIII), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1980, XXVIII/420.

(14) Evelyn Underhill, Worship, 1937, s. 22, 39.

(15) Henry Nelson Wieman, "Symbol and Symbolism", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 753-754.

(16) Benjamin Franklin Kimpel, a.g.e., s. 132.

Dini hayatta sembollerin kullanılması hususunda konulan bir yasaklama yani Tanrı'yı sembollerle ifade hususunda getirilen bir yasak, dini hayatta sembollerin kullanılmasının reddedilmesi anlamına gelmez. En yüksek bir realitenin var olduğunun onaylanması bile, fiziksel dünya ile ondan üstün olan bir realitenin arasındaki ayrımdır ve böyle bir ayırım bütün dinî sembollerin önemli bir bölümünü oluşturur. Bundan olayı dini hayatta sembollerin kullanılmasını reddetmenin dini hayata bir hizmeti yoktur; çünkü bazı semboller olmadan ne insan hayatının ne de fiziksel dünyanın bir yorumu yapılabilir.

Dinî hayatta sembollerin kullanımının reddedilmesini önlemek için, sembollerin seçiminin iyi yapılması gerekir. Sembol seçiminde aşırılıklara kaçmak kolaydır, bu aşırılıklar sonucu bazı kişilerin, haklı olarak en yüksek realitenin herhangi bir somut ve basit bir şekilde temsil edilemiyeceğini söyleyerek, bütün sembollerin dini hayata zıt oldukları sonucuna varması ve semboller dini hayatın hiçbir yerinde kullanılamaz veya kullanılmamalıdır gibi bir genellemeye gitmesi içten bile değildir. Bu yüzden böyle bir sonuca varılması ve bu sonucun insanlar arasında yaygınlaşması sembolizmin yapısının ve amacının yanlış anlaşılmasına sebeb olur. Yine, Allah'ın tabiatını yorumlamak için kullanılan her sembol, insanlar tarafından kötülendikleri zaman da böyle bir reddetme her zaman yaygın olarak yapılır. Sembollerin Allah'ın tabiatını temsil etmek için değil de O'nun tabiatının yorumlanması için kullanılabileceği hatırlanmalı ve hatırlatılmalıdır[17].

Dinî semboller, insanların hayatındaki bir öneme göre bir değere sahiptir[18]. Bir sembolün dinî önemi ise, insanın onunla bağdaştırdığı anlama bağlıdır. Sonuç olarak her dinî sembol bir şekilde insanın değerler ölçüsünü ifade eder. Çünkü en çok değer verdiği şey, dini hayatındaki semboller için anlam sağlar. Herhangi bir sembol, bir birey için, hayatında üstün öneme sahip realiteye saygı duymasını empoze ettiği ölçüde dinî bir öneme sahiptir. Yani o sembol onun için artık dinî bir semboldür. Ancak bir sembolün bir birey için sahip olduğu özel anlam, bireyin ruhsal olarak neyin önemli olduğunu algılama kapasitesiyle sınırlıdır [19].

Kısaca şunu diyebiliriz ki, din açısından bakıldığında bir sembolün dinî olup olmadığını belirlemenin, bizatihi sembollerin araştırılmasıyla elde edilmesi pek mümkün görünmemektedir. Öyle anlaşılıyor ki, bir sembolün dinî olup

(17) Benjamin Franklin Kimpel, a.g.e., s. 135-136.

(18) Gavin I. Langmuir, History, Religion and Antisemitism, California, 1990, s. 127.

(19) Benjamin Franklin Kimpel, a.g.e., s. 143.

olmadığı, sembolün fonksiyonu ve kullanılışına bağlıdır. Bir sembol içinde nihai ilgiyi barındırıyorsa, bu sembole dinî sembol denebileceğini söyleyenler olduğu gibi; dinî sembolü, kişinin kutsalla karşılaşmadaki huşu duygusunu ifade etme biçimi olarak görenler de vardır[20].

Dinî sembollerin önemli bir özelliği; dinî sembolleri başka sembollerle değiştirmek mümkün olmadığı gibi, bilimsel eleştirilerle ortadan kaldırmak da imkansızdır [21]. Dinî sembollerin diğer bir özelliği ise şudur ki, dinî semboller basit bir haberleşme vasıtası değildirler. Onlar duygu ile yüklüdürler, onların hissî ve aklî tarafları vardır. Dinî sembollerde kamil olmaya yönelik bir düşünce vardır[22].

Dinî sembolize gelince, dinî sembolizm, insanın hayatta en önemli saydığı şeyi yansıtır[23]. Dinî sembolizm, özellikle dinî sözcükleri ve bilhassa alelâde dilin kullanımını, görünür nesneleri (ikonları) ve işleri, özellikle âyin çeşitlerini içerir[24].

Tanrı'nın mahiyeti ve O'na karşı yapılan âyin ve ibâdetlerin esrarengizliğini doğrudan, kuru ve yalın bir dille ifade etmek imkânsızdır. Bu bakımdan, Tanrı'ya karşı olan teveccüh, tavır ve tapınmalarımız nasıl sembolik bir özellik arzediyorsa, O'nun hakkında insanlara bilgi verirken kullandığımız dil de aynı şekilde sembolik olmak durumundadır. İşte bu sembolik dilin kullanımı, semboller sistemi olan sembolizmin dinî şeklini oluşturur.

Sembolizmin gayesi bir yerde sembolize edilen şeyin önemini artırmaktır[25]. Doğrusu sembollerin insan hayatında son derece büyük bir yeri ve anlamı vardır. Sembollerin görüntüleri zaman zaman değişse bile ruhun realitesinden hiçbir zaman kaybolmazlar. Biz bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu semboller içinde ve onların aracılığıyla faaliyet gösteririz. Sembolik ifadenin dinde büyük yeri vardır. Sembolizm, dinin hayat nefesidir. Dinler, semboller aracılığıyla aramızda baki kalır, biz geçmiş ve yabancı kültürlerin dinî hayatlarını,

(20) Van A. Harvey, A Handbook of Theological Terms, New York, 1964, s. 217 "Symbol" maddesi; Turan Koç, Din Dili, Rey Yayıncılık, Kayseri, 1995, s. 91.

(21) Paul Tillich, "Symbols of Faith", Religious Language and The Problem of Religious Knowledge, Editör: R.E. Santoni, Bloomington-London, 1968, s. 144; Turan Koç, a.g.e., s. 95.

(22) Raymond William Firth, a.g.e., s. 49.

(23) Benjamin Franklin Kimpel, a.g.e., s. 143.

(24) John R. Hinnells, a.g.e., s. 316, "Symbol" maddesi.

(25) Arnold Whittick, Symbols, Signs and Their Meaning and Uses in Design, London, 1971, s. 130.

onların sahip olmuş olduğu ve bize kadar ulaşan dinî sembollerle öğrenir ve biliriz. Dinin ve sembollerin kaderi birbirine bağlıdır. Semboller güçlerini kaybettikleri zaman dinî gelenekler onlara nefes almak için solumayı yani teneffüs etmeyi telkin eder. Dinî gelenekler birbirinden ayrı düştükleri zaman da, semboller kollektif canlılığı organize eder [26]. Görülüyor ki, din ve sembolizm arasında karşılıklı ilişki kaçınılmaz bir gerçektir.

Semboller bir kimse ya da grup için, belli bir anlam ya da anlamlar taşıyan bir tasvir, bir ifade veya herhangi birşey olarak ortaya çıkmaktadırlar; dolayısıyla bunların anlam ve değerleri, fonksiyon icra ettiği toplum, çevre ya da kültürel unsurlarla bir bakıma sınırlı kalmak durumundadır[27].

Bütün bu açıklamalardan sonra artık Hıristiyanlığın tanınması, yorumlanması ve kurumlaşmasında önemli derecede katkılar sağlayan sembolleri açıklayabiliriz. Gerçi bu semboller Hıristiyanlık tarihinde belli bir sürecin sonunda ortaya çıkmış, daha önceleri ifade ettiği mânâlar değişerek artık Hıristiyanlıkla özdeşleşmiş ve Hıristiyanlığı hatırlatan, açıklayan unsurlar olmuştur.

Hıristiyanlık'ta sembollerin yaygın bir şekilde kullanılmasının ve gelişmesinin iki önemli sebebi vardır. Birincisi, zulüm ve baskı döneminde Hıristiyanların bazı gerçekleri düşmanlarından gizlemek için bazı kısaltmalar ve resimleri kullanmasıdır. Meselâ, IHC harfleri Yunanca IHCOYC yani Hz. İsa (a.s.)'nın kısaltması idi. Yine XPI harfleri ise XPICTOC yani "Mesih"in kısaltması idi. Latin haçı elbette, çarmıh olayına işaret ediyordu ki, sonradan Hıristiyanlığı sembolize eder olmuştur. Teslis ise eşkenar üçgenle ifade edilmiştir. İkinci sebeb ise ilk Hıristiyanlığa girenler okuma ve yazma bilmiyorlardı. Bu yüzden Tanrı'nın bilinmesi ve Hz. İsa'nın tanınması için semboller yaygın olarak kullanılmıştır[28].

Hıristiyanlara daha sonraki dönemlerde ibâdethane yapma izninin verilmesi sonucu, sembol kavramı ilk olarak kilisede gelişti. Ağaç ve taştan oluşan maddi kilise, teslise inananlar ve azizlerden oluşan ruhâni kilisenin sembolü oldu.

Kilisede tahta oymacılığı (ikon) ve renkli cam sanatı (vitray) gelişerek Hz. İsa (a.s.) sık sık dört İncil yazarı ile birlikte resmedildi veya haç üzerinde bir

(26) James W. Heisig, "Symbolism", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea Eliade, New York, 1987, XIV/198.

(27) Arnold Whittick, a.g.e., s. 6; Turan Koç, a.g.e., s. 89-92.

(28) F.R. Webber, "Symbolism", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 754.

yanında Hz. Meryem öbür yanında Havari Yuhanna ile birlikte tasvir edildi. Yine Hz. İsa (a.s.) başının çevresinde bir nur halkası ile, Hz. Meryem, etrafı yıldızlarla süslenmiş ve nur halkasıyla tasvir edildi. Havari Yuhanna ayaklarında bir kartal ile, Havari Petrus elinde iki anahtar taşıyor olarak, Aziz Andrew, bir haçın üzerine dayanmış olarak ve Pavlos bir kılıç ve bir kitapla ve diğer havarilerin herbiri bir hüviyet ile tasvir edilmiştir ki, bu semboller, havarilerin hayatlarındaki çok iyi bilinen gerçekleri hatırlatıyordu. Kutsal Ruh ise, barışın sembolü olarak kabul edilen kumruya benzer beyaz bir güvercin olarak; öldükten sonra dirilme, tavus kuşuyla; ölümsüzlük kelebekle tasvir edilmiştir[29].

Kilise âyinlerinde vaftiz, temizlenmeyi sembolize eder ki, bu ilk merhale ruhun tanrıya yükselmesidir. Evharistiya ki, ekmek ve şarabın verilmesi âyini ikinci merhaleyi sembolize eder. Bu ikinci merhale ise aydınlanmadır. Bunlar, Tanrı'nın görünen lütfudur, Tanrı'nın aşkının ve görünmez gücünün tezahürüdür. Sembolün bu şekilde yorumu, Hıristiyan teolojisinin bütün ele alınış tarzına ve düşüncesine tesir etmiştir. Hıristiyanlık'ta sembollerin, tecrübe ve kavramsal düşüncenin elde edilmesini, kolayca bulunamayan gerçeklerin anlaşılmasını kolaylaştırdığı ileri sürülmüştür.

Hıristiyanlık'ta Teslis, hem Hıristiyanlığın tanınması hem de Tanrı inancının yorumlanmasında önemli bir yere sahiptir. Teslis, Hıristiyanlığın temel iman esaslarındandır ki, Baba Oğul ve Ruhu'l-Kudüs'ten meydana gelmiş üçlü bir Tanrı inancını sembolize eder.

Kilise ise; iki aşamalı bir anlama sahiptir. Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde kilise bir cemaati sembolize ederken, Roma İmparatoru Konstantin'in M.S. 313'de yaygınlamış olduğu Milan Fermanı ile Hıristiyanlığa müsamaha göstermesi ve daha sonra M.S. 380'de Roma İmparatoru Büyük Theodosius'un Hıristiyanlığı Roma'nın tek resmi dini haline getirmesinden sonra Hıristiyanların ibâdetlerini yapabilmeleri için ilk mabetleri inşa etmesi sonucu ortaya çıkan yapılara kilise denildiğini görüyoruz. Böylece kilise, Hıristiyanların ibâdetlerini ve âyinlerini gerçekleştirdikleri ve belirli mimari özellikleri taşıyan mabedlerini sembolize etmiştir.

Hıristiyanlık'ta çan, Hıristiyanları ibâdete çağırmak, paskalya ve yortuları, millî bayramları, zafer günlerini, ölüm ve yenilgi gibi olayları halka duyurmak için kullanılmıştır.

---

(29) Raymond William Firth, a.g.e., s. 48; F.R. Webber, "Symbolism", An Encyclopedia of Religion, s. 754.

Hıristiyanlık'ta önemli bir yere sahip olan ikonlar ise, başta Hz. İsa (a.s.) olmak üzere, Hz. Meryem'i, havarileri, azizleri, ermişleri ve din büyüklerini tasvir eden sembollerdir ki, Tanrı'ya tapınmada birer vasıta olarak kabul edilmiştir.

Hıristiyanlık'ta balık, Hz. İsa (a.s.)'ın sembolüdür. Yunanca Ichthus veya Ichthys kelimesi balık anlamına gelir ki, "İsa Mesih, Tanrı'nın seçilmiş Oğlu" mânâsına gelen Yunanca "Iesous Christos Theou Uios Soter" (İng.: Jesus Christ God's Son Saviour) cümlesindeki kelimelerin baş harflerinden maydana gelmiştir[30]. Hz. İsa (a.s.) devamlı olarak suyun derinliklerinden insanoğluna kurtuluşu getiren bir balık gibi tasvir edilmiştir. Ayrıca Hz. İsa (a.s.), göstermiş olduğu mucize ile birkaç balığı çoğaltmak suretiyle, kendisini dinlemeye gelen oldukça kalabalık bir halkın karnını doyurmuştur. Balık ayrıca Evharistiya âyinin de esasıdır. Evharistiya âyininde ekmek gibi balık da Hz. İsa (a.s.)'nın bedenini sembolize eder[31].

Hıristiyanlık'ta Endüljans; günah işleyen birinin, "Tövbe Sakramenti" ile günahını itiraf edip pişman olması ve bir daha günaş işlememek üzere tövbe etmesi sonucu, işlemiş olduğu günahın uhrevi cezasının Tanrı adına Papa veya rahip tarafından affedilmesinden sonra, aforoz olmamış, vaftizli, İsa Mesih'in, havarilerin ve halefi olan Papa'nın günahları bağışlayacağına inanan, endüljansı gönülden isteyen ve bunların yanı sıra bazı dinî emirleri de yerine getiren kişinin, dünyevi cezasının affolduğunun sembolü olarak kabul edilir.

Aforoz işlemi Hıristiyanlığa Yahudilikten geçmiş olmakla birlikte, kilise hukukuna göre, Hıristiyanlık'ta büyük günahlardan sayılan, dini bakımdan ağır bir suç işleyen bir Hıristiyanın, yetkili dinî şahsiyetler (Papalar ve psikoposlar) veya ruhanî meclisler tarafından suçlu görülmesi halinde, kilisedeki komünyon

(30) Heather Child-Dorothy Colles, Christian Symbols Ancient and Modern, London, 1971 s. 12; Ad de Vires, Dictionary of Symbols and İmagery, Amsterdam, 1981, s. 188-189, "Fish" maddesi, 3. Basım; John R. Hinnells, a.g.e., s. 159; "Iconography" maddesi; William Benton, "Symbol", Encyclopedia Britannica (I-XXIII), XXI/701-702; Roger S. Boraas, "Fish", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. Achtemeier, San Francisco, 1985, s. 311; Ann Dunnigan, "Fish", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea Eliade, New York, 1987, V/347; Clarence Tucker Craig, "Fish as Symbol", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 281; E. Royston Pike, a.g.e., s. 188, "Fish" maddesi; A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer Mathews-Gerald Birney Smith, London, 1971, s. 433, "Fish" maddesi; Grolier Universal Encyclopedia, New York, 1971, XVIII/278, "Symbol" maddesi.

(31) Ann Dunnigan, "Fish", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), V/346-347; Clarence Tucker Craig, "Fish as Symbol", An Encyclopedia of Religion, s. 281.

ile dinî âyin ve ibâdetlere katılmasının yasaklanması ve hıristiyan cemaatinden çıkarılmasını sembolize eder[32].

Hıristiyanlık'ta Oniki Havari; Hz. İsa (a.s.) hayatta iken onun yardımcılığını yapan ve Hz. İsa (a.s.) öldükten sonra da, Hıristiyan cemaatine Hz. İsa (a.s.)'nın öğreti ve direktifleri doğrultusunda önderlik yapan ve yine Hz. İsa (a.s.)'nın "İmdi, siz gidip bütün milletleri şakirt edin, onları Baba ve Oğul ve Ruhu'l-Kudüs ismile vaftiz eyleyin"[33] emri gereğince Hıristiyanlığa yeni cemaatler kazanmak için çalışan, ayrıca Hıristiyanlığın ve din adamları sınıfının çekirdeğini teşkil eden bir zümreyi sembolize eder.

Hıristiyanlık'ta Horozun sembol olması hususunda balık sembolünün aksine kaynaklarda açık ve net bir bilgiye rastlamak zordur. Kanaatimce Horoz'un bir sembol olarak, kiliselerin çan kulelerinin tepesindeki rüzgarın yönünü belirten ok ile beraber kullanmasının temeli inciller'de anlatılan şu olaya dayansa gerektir:

Malum olduğu üzere Hz. İsa (a.s.) çarmıha gerilmeden önceki akşam havarileriyle beraber bir yemek yemiş ve bu yemekte kendisinin ele verileceğini ve çarmıha gerileceğini ve havarilerinin kendinden kaçacaklarını söylemişti. Havari Petrus'un, bütün diğerleri kaçsa bile kendinin kaçmıyacağını ve kendisiyle ölüme dahi gideceğini söylemesi üzerine, Hz. İsa (a.s.), Petrus'a "Doğrusu sana derim: Bu gece horoz ötmeden önce, sen beni üç kere inkâr edeceksin" demişti. Hz. İsa (a.s.) Yahudiler tarafından yakalanmış ve sorgulanmak üzere götürülmüştü. Havari Petrus da onları uzaktan uzağa takip etmiş ve kendisinin de Hz. İsa (a.s.) ile beraber olduğunu söyleyen oradaki insanlara Hz. İsa (a.s.)'yı tanımadığını söylemiş ve bu olay üç defa vuku bulmuş ve o esnada horoz ötünce Hz. İsa (a.s.)'nın söylediklerini hatırlayarak ağlamıştır [34].

(32) M. Süreyya Şahin, "Aforoz", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (I-), Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, 1988-, I/412; Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), Gelişim Yayınları, İstanbul, trz., II/326; AnaBritannica (I-XXII), Ana Yayıncılık, İstanbul, 1986-1990, I/124, "Aforoz" maddesi.

(33) Matta, XXVIII/19.

(34) Matta, XXVI/31-35, 69-75; Markos, XIV/27-31, 66-72; Luka, XXII/54-62; Yuhanna, XVIII/15-18, 25-27.

Hıristiyanlık'ta Haç-Çarmıh, içinde Asli Suç doktrinini de ihtiva eden bir semboller yumağı şeklindedir. Hz. İsa (a.s.)'nın, insanlığın kurtarıcısı olarak çarmıh üzerinde asılması sonucu haç işareti, Hıristiyanlığın ana sembolü olmuştur[35]. Hıristiyanlık'ta Haç, Hz. İsa (a.s.)'yı, onun görevini ve kilisesini tasvir eden bir semboldür. Haç işareti ilk zamanlar, utanç verici bir ölüm şeklinin aracı ve utanç verici bir işaret olarak görülürken, sonradan ilahî aşkın ve kurtarıcı kurbanın yani Hz. İsa (a.s.)'nın sembolü olmuştur[36]. M.S. İlk üç asırda haç, bir hıristiyan sembolü olarak açıkça kullanılmamıştır. Haç işareti Yahudilik'te de dinî bir anlamı olmaksızın bir süs olarak kullanılmıştır, fakat haç bir hıristiyan sembolü olunca, Yahudiler onu kullanmaktan kaçınmışlardır. Bu kaçınma o kadar aşırı boyutlara varmıştır ki, Yahudiler tarafından yazılan matematik ve cebir kitaplarında haça benziyen bazı işaretler kullanılmamıştır. Meselâ; haça benzediği için artı (+) işaretini, kamez (⊥) şekline çevirerek kullanmışlardır[37].

Hıristiyan inancına göre, insanların üzerlerinde taşımış olduğu haç işareti, insanları kötü ruh ve bedenlerden korur, insanlara günlük çalışmalarında ve çeşitli işlerinde başarı sağlar[38]. Ayrıca haç işareti sağlık bahşetme ve diğer mucizelerin gerçekleşmesi için dekullanılmıştır. Böylece haç işaretine sihrî bir takım amaçlar da yüklenmiştir. Yine Ortaçağda yapılan kiliselerin planlarının haç şeklinde çizildiği, giriş kapısından mihraba uzanan mekânla, ona dik olarak gelen iki yan mekânın keşişmesi sonucu ortaya bir haç şeklinin çıktığı görülür[39]. Latin Haçı, Yunan Haçı, St. Andrew Haçı, Tau Haçı, Ansated Haçı, Gamalı Haç, Papal (Papa) Haçı, Patriarchal (Patrik) Haçı, Lorraine Haçı ve Doğu veya Rusya Haçı gibi şekil itibariyle birbirinden farklı haçlar vardır.

---

(35) E. Royston Pike, a.g.e., s. 115; John R. Hinnells, a.g.e., s. 159, "Iconography" maddesi; Goblet D'Alviella, "Cross", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James Hasting, New York, 1980, IV/328; Grolier Universal Encyclopedia, VI/61; AnaBritannica (I-XXII), X/246, "Haç" maddesi.

(36) E. Royston Pike, a.g.e., s. 115.

(37) The Jewish Encyclopedia (I-XII), New York-London, 1905, IV/368-369, "Cross" maddesi.

(38) Michael Pye, Comparative Religion, An Introduction through Source Materials, New York, 1972, s. 130; The Jewish Encyclopedia (I-XII), IV/369, "Cross" maddesi.

(39) Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), II/328.

Hıristiyanlık'ta Noel, Hz. İsa (a.s.)'nın doğumunun kutlanmasıdır[40]. Hıristiyanlığın ilk üç asrında noel kutlaması yoktu. Noel kutlamaları M.S. IV. yüzyılın ilk yarısında başlamıştır[41]. Hz. İsa (a.s.)'nın doğum gününün tam olarak bilinememesi noelin Hıristiyan mezhepleri arasında farklı farklı tarihlerde kutlanmasına sebeb olmuştur. Katolik Kilisesi 25 Aralık'ı Hz. İsa (a.s.)'nın doğum günü kabul ederken, Doğu ve Ermeni Kiliseleri 6 Ocak'ı kabul edip, bu günde kutlama yapmaktadır. Noelde insanlar kendi aile fertlerine, akrabalarına ve arkadaşlarına hediye alırlar. Hıristiyanların inancına göre bu hediyeler Tanrı'nın bir hediyesi olan ve yeryüzüne gönderdiği Hz. İsa (a.s.)'nın şahsiyetini sembolize etmektedir[42]. Noelde özel tebrik kartları gönderme âdeti ise ilk olarak M.S. XIX. yüzyılda İngilizler tarafından uygulanmıştır[43].

Hıristiyanlık'ta Noel Ağacı, adeta ölüme meydan okumayı sembolize eden, yapraklarını dökmeyen ağaçlardan bilhassa ebedi ve yeni bir hayatın sembolü kabul edilen çam ağacının, noel olayısıyla ışık ve çeşitli süslerle donatılmasıdır[44]. İlk olarak M.S. 1605'te Almanlar tarafından kullanıldığı rivâyet edilen Noel Ağacı oradan Fransa'ya ve diğer Hıristiyan ülkelere yayılmıştır.

Hıristiyanlık'taki Easter veya Paskalya, Hz. İsa (a.s.)'nın çarhıma gerilmesi ve çarhımta ölmesinden sonra üçüncü günde dirilmesini sembolize eder ki,

(40) John F. Baldovin, "Christmas", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea Eliade, New York, 1987, III/460; J.N. Reagan, "Feasts and Fasts (Catholic)", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer Mathews-Gerald Birney Smith, London, 1921, s. 166; E. Geoffrey Parrinder, A Book of World Religions, London, 1967, s. 23; S.G.F. Brandon, A Dictionary of Comparative Religion, New Yok, 1970, s. 195, "Christmas" maddesi; Kirsopp Lake, "Christmas", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James Hasting, New York, 1980, III/601; Mary Pat Fisher-Robert Luyster, Living Religions An Encyclopedia of The World's Faith, New York, 1990, s. 258; R.E.E. Harkness, "Christmas", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 164; E. Royston Pike, a.g.e., s. 99; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, OcakYayınları, Ankara, 1993, s. 265, 2. Basım; Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s. 69-70; Suat Yıldırım, Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Gaye Matbaacılık, Ankara, 1988, s. 154; Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), II/330; AnaBritannica (I-XXII), XVI/571, "Noel" maddesi; Sargon Erdem, "Bayram", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (I-), Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul, 1988-, V/259.

(41) R.E.E. Harkness, "Christmas", An Encyclopedia of Religion, s. 165; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, a.g.e., s. 265.

(42) Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 258.

(43) John F. Baldovin, "Christmas", The Encyclopedia Religion (I-XVI), III/461.

(44) Ad de Vires, a.g.e., s. 97-98, "Christmas" maddesi; Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 259; AnaBritannica (I-XXII), XVI/571, "Noel" maddesi.

Hıristiyanlar tarafından bu diriliş Hz. İsa (a.s.)'nın dünyaya ikinci gelişi olarak değerlendirilmiştir[45].

Hıristiyanlık'ta Pentecost, Hz. İsa (a.s.)'nın ölmesi ve öldükten sonra dirilmesinden ve kırk gün havarilerinin arasında kaldıktan sonra ve göğe çıktıktan on gün sonra Kutsal Ruh'un havarileri kendi hayatı ve gücü ile doldurarak yabancı dil bilmeyen havarileri çeşitli dillerde konuşmaya muktedir kılması anısına kutlanan bir bayramdır[46]. Paskalya Bayramı'ndan sonra 50. günde kutlanması sebebiyle Pentecost denilmiştir ki, Yunanca Pentecost; 50. gün demektir[47]. Hıristiyanlığa, Yahudilik'ten geçmiş olan Pentecost Bayramı, Yahudi hasat bayramı olan Shavuot'un Hıristiyanlık'ta almış olduğu biçimdir[48]. Pentecost, havarilerin her milletin kendi dilinde konuşarak onları hıristiyanlığa davet etmeleri sonucunda ortaya çıkan üniversal kiliseyi sembolize eder ki, bundan dolayı üniversal kilise, Pentecost'un bir meyvesi olarak kabul edilmiştir.

(45) Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 259; E. Royston Pike, a.g.e., s. 132; David P. Wright, "Feasts, Festivals, Fasts", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. Achtemeier, San Francisco, 1985, s. 307; Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, s. 70; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, a.g.e., s. 236; Annemarie Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, Güven Matbaası, Ankara, 1955, s. 135, 243; Suat Yıldırım, a.g.e., s. 153; Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), II/329, AnaBritannica (I-XXII), XVII/445, "Paskalya" maddesi; Sargon Erdem, "Bayram", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (I-), V/259.

(46) Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 260; James G. Carleton, "Festivals and Feast (Christian)-Pentecost", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James Hasting, New York, 1980, V/847; David P. Wright, "Feast, Festivals, Fast", Harper's Bible Dictionary, s. 307; Joseph B. Tyson "Pentecost", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. Achtemeier, San Francisco, 1985, s. 769; John L. McKenzie, Dictionary of The Bible, New York, 1965. s. 658, "Pentecost" maddesi.

(47) Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 260; Joseph B. Tyson "Pentecost", Harper's Bible Dictionary, s. 769; James G. Carleton, "Festivals and Feast (Christian)-Pentecost", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), V/847; Annemarie Schimmel, Dinler Tarihine Giriş, s. 243; AnaBritannica (I-XXII), XVII/511, "Pentecost" maddesi.

(48) James G. Carleton, "Festivals and Feast (Christian)-Pentecost", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), V/847; Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e, s. 260; Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), II/330; AnaBritannica (I-XXII), XVII/511, "Pentecost" maddesi.

Hıristiyanlık'ta, suya daldırmak, suya batırmak veya yıkamak anlamına gelen Yunanca "baptein" kelimesinden türemiş olan vaftiz; Hıristiyanlığa girmenin, Hz. İsa (a.s.)'nın bedenine iştirak etmenin, aslî suçtan ve vaftiz anına kadar işlenmiş günahlardan temizlenmenin sembolüdür. Pavlos'un öğretisine göre ise vaftiz; Hz. İsa (a.s.)nın ölümünde, gömülmesinde ve öldükten sonra dirilmesinde Hz. İsa (a.s.) ile inananların birliğinin ve Hz. İsa (a.s.)'nın bedeninde birleşmenin sembolüdür[49]. Pavlos'un da etkisiyle vaftiz Hıristiyan sünneti [50] olarak kabul edilmiş ve vaftizin sünnetle mukayesesi ilk kilise babalarının yazılarında sık sık tekrarlanmıştır[51]. Hıristiyanlık'ta vaftiz daima çift görünüme sahip bir semboldür. Bunlardan biri cemaatle ilgilidir. Bu yönden vaftiz, İsa Mesih'in kilisesine kabul edilmeyi, Tanrı'nın cemaatine iştirak etmeyi ve Mesih'in bedenine dahil olmayı sembolize eder. Diğeri kişiseldir. Buna göre vaftiz; imanla İsa Mesih'in risâletine katılmayı ve inayetle bizzat Tanrı'nın hayatına iştirak etmeyi sembolize eder [52].

Hıristiyanlık'ta, pekiştirme ve kuvvetlendirme anlamlarına gelen Latince "Confirmatio"dan gelen konfirmasyon, kiliseler arasında farklı zamanlarda icra edilmesine rağmen yine de bütün kiliselerde vaftizin kuvvetlendirilmesi ve kişinin imanını ikrar edip bir hıristiyanın üstlenmesi gereken sorumluluğun farkına vararak bu sorumluluğun gereklerini yerine getirmek için Kutsal Ruh'un da inayetini umarak çalışmaya davet edilmesini sembolize etmektedir[53].

(49) C.A. Beckwith, "Baptism, Christian", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer Mathews-Gerald Birney Smith, London, 1921, s. 41; John R. Hinnells, a.g.e., s. 62, "Baptism" maddesi; Shirley Jackson Case, "Baptism", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 53; Mustafa Erdem, "Hıristiyanlıktaki Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", A.Ü. İlâhiyat Fakültesi Dergisi, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1993, XXXIV/133, 142; Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Bayrak Yayıncılık-Matbaacılık, İstanbul, 1983, s. 235.

(50) Romalılara, II/28-29; Filipinlilere, III/2-3; Koloselilere, II/11.

(51) Geoffrey Parrinder, World Religions From Ancient History to the Present, New York, 1983, s. 425; Jerome H. Nervey, "Baptism", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. Achtemeier, San Francisco, 1985, s. 92.

(52) Albert M. Besnard-Olivier Clément-Roger Mehl, Hıristiyan İlâhiyatı, Tercüme: Mehmet Aydın, Arı Basımevi, Konya, 1983, s. 137; Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, s. 72.

(53) Mary Pat Fisher-Robert Luyster, a.g.e., s. 256; E. Royston Pike, a.g.e., s. 107; Thomas Michel, Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, Ohan Basımevi, İstanbul, 1992, s. 90; Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, s. 73; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, a.g.e., s. 268.

Hıristiyanlık'ta, teşekkür, minnet ve şükran duası anlamlarına gelen Yunanca "Eucharistia" kelimesinden türemiş olan Evharistiya[54], Hz. İsa (a.s.)'nın çarmıha gerilmeden önceki gece havarileriyle birlikte yemiş olduğu son akşam yemeğinin hatırasına binaen icra edilir[55]. Evharistiya'daki ekmek; günahkâr insanların kurtuluşu için kırılan Hz.İsa (a.s.)'nın bedenini, şarap ise yine aynı yolda akıtılan Hz. İsa (a.s.)'nın kanını sembolize eder. Hıristiyanlar, Evharistiya Âyini'nin Hz. İsa (a.s.) tarafından müesseseleştirildiğine inanırlar. Zira havarileriyle beraber yemiş olduğu son akşam yemeğinde Hz.İsa (a.s.) bir ekmek alarak şükran duası ederek onu kırmış ve bunun kendi bedeni olduğunu söyleyerek yemeleri için havarilerine vermiş daha sonra bir kase şarap alıp onun üzerine şükran duası edip bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için bir çokları uğrunda dökülen ahdin kanıdır diyerek içmelerini istemiş[56] ve kendisinin hatırlanması için bu âyinin yapılmasını emretmiştir[57]. Hıristiyan inancına göre Evharistiya Âyini'ndeki ekmek ve şarap Hz. İsa (a.s.)'nın bedeni ve kanı olarak kabul edilir ve ekmeği yiyip, şarabı içen hıristiyan Hz. İsa (a.s.) ile birleşir böylece hem ebedî hayata kavuşur hem de Hz. İsa (a.s.)'nın kişiliğinde bütün günahlardan arınır[58].

(54) Heather Child-Dorothy Colles, a.g.e., s. 115; Hugh Watt, "Eucharist", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James Hasting, New York, 1980, V/540; John L. McKenzie, a.g.e., s. 249, "Eucharist" maddesi; S.G.F. Brandon, a.g.e., s. 269, "Eucharist" maddesi; Ernest Findlay Scott, "Eucharist", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 260; W. Norman Pittenger, "Lord's Supper", An Encyclopedia of religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 451; Monika K. Hellwig, "Eucharist", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea Eliade, New York, 1987, V/185; E. Royston Pike, a.g.e., s. 147; Albert M. Besnard-Olivier Clément-Roger Mehl, a.g.e., s. 150.

(55) Hugh Watt, "Eucharist", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), V/540; J.A. Ross MacKenzie, "Symbol", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. Achtemeier, San Francisco, 1985, s. 1006; Edwin Oliver James, Comparative Religion, New York 1961, s. 234; E. Geoffrey Parrinder, A Book of World Religions, s. 22; Geoffrey Parrinder, World Religions From Ancient History to the Present, s. 426; S.G.F. Brandon, a.g.e., s. 269, "Eucharist" maddesi; W. Norman Pittenger, "Lord's Supper", An Encyclopedia of Religion, s. 451; Monika K. Hellwig, "Eucharist", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), V/185; E. Royston Pike, a.g.e., s. 146; John R. Hinnells, a.g.e., s. 118, "Eucharist" maddesi; C.A. Beckwith, "Lord's Supper, The", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer Mathews-Gerald Birney Smith, London, 1921, s. 263, Ernest Renan, İsa'nın Hayatı, Tercüme: Ziya İhsan, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992, s. 216; Thomas Michel, a.g.e., s. 94; Mehmet Aydın, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, s. 77; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, a.g.e., s. 268.

(56) Matta, XXVI/26-29; Markos, XIV/22-25; Luka, XXII/14-20; Korintoslulara Birinci Mektup, XI/24-26.

(57) Luka, XXII/19; Korintoslulara Birinci Mektup, XI/24-25.

(58) Yuhana, VI/47-56.

Hıristiyanlık'ta Tövbe-Günah İtirafı; hatadan dolayı vicdanen hissedilmiş bir acıdır ve bir bağışlanma iradesini ihtiva eder. Tövbe sırrı vaftizden sonra işlenmiş günahları affeden, kaybedilen lütfu ve tabiatüstü hayatı inananlara yeniden bahşeden bir sırdır. Günah itirafı; bir hıristiyanın işlediği günahları bir rahibin huzurunda itiraf etmesidir. Bu itirafta; gizli, yasak, utandırıcı, yüzkızartıcı nitelikte olan bütün olayların olduğu gibi anlatılması zarureti vardır. İtirafın tek amacı, suçları söylemek suretiyle Tanrı'dan bağışlanmayı istemek ve tövbe etmektir[59]. Günümüzde Katolik Kilisesi'nde günah çıkarma, Hz. İsa (a.s.) tarafından müesseseleştirildiğine inanılan ve vaftiz sonrasında işlenmiş bütün önemli günahların itiraf edilmesini gerektiren kutsal bir âyindir. Ortodoks Kilisesi de günah çıkarma konusunda Katolik Kilisesi'ne benzer bir öğretiyi benimser. Anglikanların çoğu Evharistiya âyini sırasında icra edilen günah çıkarmayı yeterli görürler. Günah çıkarmayı bir sakrament olarak kabul etmeyen ve rahiplerin günahları bağışlama yetkisinin olmadığına inanan Protestanlar, kişinin günahlardan kurtulabilmesi için içtenlikle tövbe etmeyi ve Tanrı'ya dua ederek, Tanrı'dan bağışlanmayı istemeyi yeterli görürler.

Kısaca özetleyecek olursak, Hıristiyanlık'ta günah itirafı veya diğer bir ismiyle günah çıkarma, günahkâr birinin samimî bir şekilde tövbe edip, günahlarını açıkça itiraf etmesi sonucu, Hz. İsa (a.s.)'nın ve havarilerin vekilleri olan din adamları tarafından Hz. İsa (a.s.)'nın ve kilisenin verdiği yetki ile günahların bağışlanmasını sembolize etmektedir.

Hıristiyanlık'ta Hasta Yağı'nın bir sakrament olarak icra edilmesi Yeni Ahit'teki şu emre dayanmaktadır:

"İçinizden biri hasta mıdır? kilisenin ihtiyarlarını çağırtsın ve onu Rabbin ismile yağla meshederek üzerine dua etsinler ve iman duası hastayı kurtaracak ve Rab onu kaldıracaktır; ve eğer günahlar işlemişse, kendisine bağışlanacaktır"[60].

Hıristiyanlık'ta Hasta Yağı veya yağ sürme sakramenti, Tanrı'nın sevgisi ile hastanın yanında olduğunu, yalnız olmadığını, Tanrı'nın huzuruna varıncaya dek Hz. İsa (a.s.)'nın kendisiyle beraber olduğunu ve günahlarının affolduğunu

(59) Leo R. Ward, "Sacraments", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 677; Günay Tümer-Abdurrahman Küçük, a.g.e., s. 269; Suat Yıldırım, a.g.e., s. 147; Dinler Tarihi Ansiklopedisi (I-III), II/303; AnaBritannica (I-XXII), X/158, "Günah Çıkarma" maddesi.

(60) Yakubun Mektubu, V/14-15.

sembolize eder ki, bu sakrament genellikle ağır bir hastalık dolayısıyla ölüm döşeğine düşenler ile ağır ameliyatlara girecek kişilere uygulanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

A DİCTİONARY OF RELİGİON AND ETHİCS, Editör: Shailer MATHEWS-Gerald Birney SMİTH, London, 1921.

ANABRİTANNİCA (I-XXII), Ana Yayıncılık, İstanbul, 1986-1990.

AYDIN, Mehmet, Hıristiyan Kaynaklarına Göre Hıristiyanlık, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1995.

BALDOVIN, John F., "Christmas", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea ELİADE, New York, 1987, III/1460-461.

BECKWITH, C. A., "Baptism, Christian", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer MATHEWS-Geral Birney SMİTH, London, 1921, s. 41.

————————, "Lord's Supper, The", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer MATHEWS-Geral Birney SMİTH, London, 1921, s. 263-264.

BENTON, William, "Symbol", Encyclopedia Britannica (I-XXIII), Chicago-London, 1965, XXI/701-702.

BESNARD, Albert M.-CLÉMENT, Olivier-MEHL, Roger, Hıristiyan İlâhiyatı, Tercüme: Mehmet AYDIN, Arı Basımevi, Konya, 1983.

BEVAN, Edwyn, Symbolism and Belief, London-Glasgow, 1962.

BORAAS, Roger S. "Fish", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. ACHTEMEİER, San Francisco, 1985, s. 310-311.

BRANDON, S.G.F., A Dictionary of Comparative Religion, New York, 1970.

CARLETON, James G., "Festivals and Feast (Christian)-Pentecost", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James HASTİNG, New York, 1980 V/847.

CASE, Shirley Jackson, "Baptism", An Encyclopedia of Religion Editör: Vergilius Ferm, New Jersey, 1959, s. 53-54.

CHİLD, Heather-COLLES, Dorothy, Christian Symbols Ancient and Modern, London, 1971.

CRAIG, Clarence Tucker, "Fish as Symbol", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 281.

ÇANKI, Mustafa Namık, Büyük Felsefe Lûgatı (I-III), Nebioğlu Matbaacılık, İstanbul, 1958.

D'ALVİELLA, Goblet, "Cross", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James HASTİNG, New York, 1980, IV/328-329.

DİNLER TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ (I-III), Gelişim Yayınları, İstanbul, trz.

DUNNIGAN, Ann, "Fish", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea ELİADE, New York, 1987, V/346-347.

ERDEM, Mustafa, "Hıristiyanlıktaki Vaftiz Anlayışı Üzerine Bir Araştırma", Ankara Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1993, XXXIV/133-154.

ERDEM, Sargon, "Bayram", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (I-), Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul 1988-, V/257-259.

FIRTH, Raymond William, Symbols Public and Private, London, 1973.

FİSHER, Mary Pat-LUYSTER, Robert, Living Religions An Encyclopedia of The World's Faith, New York, 1990.

GROLİER UNİVERSAL ENCYCLOPEDİA, New York, 1971.

HARKNESS, R.E.E., "Christmas", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 164-165.

HARVEY, Van A., A Handbook of Theological Terms, New York, 1964.

HEISIG, James W., "Symbolism", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea ELİADE, New Yok, 1987, XIV/198-208.

HELLWIG, Monika K., "Eucharist", The Encyclopedia of Religion (I-XVI), Editör: Mircea ELİADE, New York, 1987, V/185-186.

HİNNELLS, John R., The Penguin Dictionary of Religions, İngiltere, 1984.

JAMES, Edwin Oliver, Comparative Religion, New York, 1961.

KARDAŞ, Rıza, "Senbol", Türk Ansiklopedisi (I-XXXIII), Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1980, XXVIII/417-418.

————————, "Senbolizm", Türk Ansiklopedisi (I-XXXIII), Millî Eğitim Basımevi, Ankara 1980, XXVIII/420-422.

KILIÇ, Sadık, İslâm'da Sembolik Dil, İnsan Yayınları, İstanbul, 1995.

KİMPEL, Benjamin Franklin, The Symbols of Religious Faith, New York, 1954.

KİTAB-I MUKADDES, Eski ve Yeni Ahit, Kitab-ı Mukaddes Şirketi, Rota Ofset, İstanbul, 1985.

KOÇ, Turan, Din Dili, Rey Yayıncılık, Kayseri, 1995.

LAKE, Kırsopp, "Christmas", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James HASTİNG, New York, 1980, III/601.

LANGMUIR, Gavin I., History, Religion and Antisemitism, California, 1990.

MACKENZİE, J. A. Ross, "Symbol", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. ACHTEMEİER, San Francisco, 1985, s. 1003-1007.

McKENZIE, John L., Dictionary of The Bible, New York, 1965.

MERRİLL, E.T., "Symobls, Religious", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer MATHEWS-Gerald Birney SMİTH, London, 1921, s. 433,434.

MİCHEL, Thomas, Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, Ohan Basımevi, İstanbul, 1992.

NERVEY, Jerome H., "Baptism", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. ACHTEMEİER, San Francisco, 1985, s. 92-93.

PARRİNDER, E. Geoffrey, A Book of World Religions, London, 1967.

PARRİNDER, Geoffrey, World Religions From Ancient History to The Present, New York, 1983.

PIKE, E. Royston, Encyclopedia of Religion and Religions, London, 1951.

PITTENGER, W. Norman, "Lord's Supper", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 451-452.

PYE, Michael, Comparative Religion An İntroduction Through Source Materials, New York, 1972.

REAGAN, J. N., "Feasts and Fasts (Catholic)", A Dictionary of Religion and Ethics, Editör: Shailer MATHEWS - Gerald Birney SMİTH, London, 1921, s. 165-166.

RENAN, Ernest, İsa'nın Hayatı, Tercüme: Ziya İHSAN, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, Bayrak Yayıncılık-Matbaacılık, İstanbul, 1983.

SCHİMMEL, Annemarie, "Dinde Sembolün Fonksiyonu Nedir?" Ankara Üniversitesi, İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1954, Cilt: III, Sayı: 3-4- s. 67-73.

————————, Dinler Tarihine Giriş, Güven Matbaası, Ankara, 1955.

SCOTT, Ernest Findlay, "Eucharist", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 260.

ŞAHİN, M. Süreyya, "Aforoz", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (I-), Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul 1988-, I/412-413.

TEMREN, Belkıs, Tasavvuf Düşüncesinde Demokrasi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.

THE JEWİSH ENCYCLOPEDİA (I-XII), New York-London, 1905.

TİLLİCH, Paul, "Symbols of Faith", Religious Language and The Problem of Religious Knowledge, Editör: R.E. SANTONİ, Bloomington-London, 1968.

TÜMER, Günay-KÜÇÜK, Abdurrahman, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara, 1993, 2. Baskı.

TYSON, Joseph B., "Pentecost", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. ACHTEMEİER, San Francisco, 1985, s. 769.

UNDERHİLL, Evelyn, Worship, 1937.

VRİES, Ad de, Dictionary of Symbols and İmagery, Amsterdam, 1981, 3. Baskı.

WARD, Leo R., "Sacraments", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 677-678.

WATT, Hugh, "Eucharist", Encyclopedia of Religion and Ethics (I-XIII), Editör: James HASTİNG, New York, 1980, V/540-569.

WEBBER, F. R., "Symbolism", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 754-755.

WHİTTİCK, Arnold, Symbols, Signs and Their Meaning and Uses in Design, London, 1971.

WİEMAN, Henry Nelson, "Symbol and Symbolism", An Encyclopedia of Religion, Editör: Vergilius FERM, New Jersey, 1959, s. 753-754.

WRİGHT, David P., "Feasts, Festivals, Fasts", Harper's Bible Dictionary, Editör: Paul J. ACHTEMEİER, San Francisco, 1985, s. 305-307.

YENİ TÜRK ANSİKLOPEDİSİ (I-XII), Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1985.

YILDIRIM, Suat, Mevcut Kaynaklara Göre Hıristiyanlık, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Gaye Matbaacılık, Ankara, 1988.